

مروری بر صنعت بیمه در ایران

علی نقدی خناچاه^a، عاطفه حسن‌زاده^b

^a دانشجوی کارشناسی مهندسی صنایع، دانشکده فنی فومن، دانشکده‌گان فنی، دانشگاه تهران، فومن، ایران

^b استادیار، دانشکده فنی فومن، دانشکده‌گان فنی، دانشگاه تهران، فومن، ایران

نویسنده مسئول: عاطفه حسن‌زاده (hasanzadeh.a@ut.ac.ir)

چکیده: به‌موجب ماده ۱ قانون بیمه ایران، بیمه عبارت است از قراردادی که به‌موجب آن یک طرف (بیمه‌گر) تعهد می‌کند درازای پرداخت وجه یا جوهی از طرف دیگر (بیمه‌گذار) در صورت وقوع یا بروز حادثه خسارت وارده بر او را جبران نموده یا وجه معینی را بپردازد. متعهد را بیمه‌گر، طرف تعهد را بیمه‌گذار و وجهی را که بیمه‌گذار به بیمه‌گر می‌پردازد حق بیمه و آنچه را که بیمه می‌شود موضوع بیمه نامند. در این مقاله به بررسی تاریخچه بیمه و قوانین مرتبط با این صنعت پرداخته می‌شود. در ابتدا نگاهی می‌اندازیم به انواع بیمه و دسته‌بندی‌های آن و شرح مختصری از اصطلاحات و اطلاعات عمومی بیمه پرداخته شده، بعد از آن نگاهی داریم به اهمیت موضوع بیمه و نقش آن در جامعه. همچنین با برخی از اصول و کلیات بیمه آشنا می‌شویم.

کلمات کلیدی: تاریخچه بیمه، کلیات بیمه، اصول و قوانین بیمه، اوصاف بیمه

۱. مقدمه

بیمه یک سازوکار برای جبران خسارات مادی و جانی به انسان است و اگرچه انواع شیوه‌های جبران خسارت از زمان باستان تا شروع اولین بیمه‌های رسمی و قراردادی را مقدمه و نوعی بدوی از بیمه می‌دانند؛ اما آنچه ما امروزه به‌عنوان تاریخچه بیمه از جمله تاریخچه بیمه عمر می‌شناسیم از تاریخ عقد نخستین قرارداد بیمه است. اولین شکل ابتدایی از بیمه‌ها که شامل بیمه آتش‌سوزی و بیمه دریایی بوده‌اند به دنبال خساراتی مثل غرق‌شدن یا سرقت کشتی‌ها و حوادثی مثل آتش‌سوزی خانه‌ها به وجود آمد. سوانح دریایی باعث شد که سهام‌داران و بازرگانان برای جبران خسارت توافقی کنند که در سود و زیان سفرهای دریایی و امور کشتیرانی با یکدیگر سهیم باشند و آتش‌سوزی بزرگ شهر لندن باعث شد تا برای جبران خسارت، مسئولان تصمیم بگیرند که خسارت ناشی از آن را بین مردم تقسیم کنند. این‌ها نخستین راهکارهای بیمه‌ای بود که منجر به شکل امروزی بیمه شد [1-2].

نقش اصلی بیمه ایجاد تأمین مالی به جهت جان و مال است. این تأمین به نوبه خود منشأ آثار روانی و اقتصادی گوناگون است. از نظر بیمه‌گذار، اخذ بیمه حکایت از منش خاص روانی دارد. بیمه‌گذار با توسل به بیمه درصدد است که امور خود را از پیش محاسبه و تحت کنترل درآورد و به‌جای آنکه منتظر بازی سرنوشت و پیامدهای ناگوار شود، از قبل تمهیدات لازم را اندیشیده و با بازی سرنوشت مقابله کند. بیمه ماورای منشأ و تأثیر روانی، نیاز بیمه‌گذار به امنیت مالی لازم در فعالیت‌های اقتصادی را برآورده کرده و اعتماد به آینده ایجاد می‌کند؛ بدین‌وسیله در مقابل خسارات اتفاقی که متوجه دارایی و یا تمامیت جسمانی شخص است، افراد تأمین مالی را اخذ می‌نمایند. بیمه پاسخگوی نیاز غیرقابل‌انکاری است، فردی که در معرض حوادث جانی و یا مالی است، نمی‌تواند به طور مؤثر و مطمئن قدم بردارد مگر آنکه تأمین لازم در مقابل حوادث را داشته باشد [3-4].

۲. تاریخچه بیمه در جهان

تاریخچه بیمه نشان می‌دهد که این نهاد با پیدایش زندگی نوین شهرنشینی ایجاد و توسعه یافته است. گرچه به نظر می‌رسد عمر صنعت بیمه بیش از چند صدسال باشد؛ اما هیچ‌کس دقیقاً نمی‌داند که اولین بیمه‌نامه مربوط به کدام ملت بوده است [5].

بعضی افراد دریانوردان فینیقی را مبتکر بیمه می‌دانند. بدین صورت که دریانوردان از بازرگانان وام دریافت می‌کردند و هرگاه دریانورد بدهکار با موفقیت سفر خود را به پایان می‌برد، موظف بود که اصل و بهره وام دریافتی را ظرف مدت معین به بازرگانان طلبکار بپردازد. در طی این مدت کالای دریانورد در گرو بازرگان بود و اگر به‌موقع موفق به دریافت طلب خود نمی‌شد، می‌توانست کالا را حراج کند. بیمه حوادث غیردریایی برای اولین بار از نیمه‌های قرن هفدهم در انگلستان شکل گرفت. در پی آتش‌سوزی بزرگ لندن در ۱۶۶۶ که منجر به سوختن بالغ بر ۱۳۰۰ خانه و ۱۰۰ کلیسا شد، مؤسسات بیمه حوادث آتش‌سوزی در لندن ایجاد شد. قبل از این مؤسساتی که در امر بیمه دریایی فعال بودند وجود داشتند، ولی توجه به بیمه‌های حوادث و آتش‌سوزی غیردریایی تنها از این تاریخ ایجاد گردید.